

R

RABAN

- 1 «ktoś» **narobił rabanu** • *pot.* Zaalarmował; niepotrzebnie wywołał zamieszanie: *Kapnęła mu kropla mleka, a narobił rabanu, jakby zalał całą kuchnię.*
- 2 «ktoś» **podnosi raban** • *pot.* Głośno alarmuje: *Kobieta podniosła raban, że skradziono jej portmonekę.*
- 3 «ktoś» **robi raban** • *pot.* Wywołuje awanturę, podnosi głos, głośno narzeka: *Z jego winy wylało się mleko, ale zrobił raban, że ktoś postawił karton w niewłaściwym miejscu.*

RABAT

- 1 «ktoś» **daje rabat z cudzej kieszeni** • *pot.* Udaje szlachetność, ofiarowując coś, co do niego nie należy: *Pomagając, dawał rabat z cudzej kieszeni, bo moją sprawę już dawno załatwił ktoś inny, tylko że o tym nie wiedziałem.*
- 2 **daj (mu, jej, im) rabat, to (zechce, zechcą) [za] darmo** • *powiedz., pot.* Bez skrupułów wykorzystuje czyjąś dobroć, szlachetność; jest pazerny, zachłanny: *Ten chłopak zupełnie nie zna granic; daj mu rabat, to zechce za darmo.*
- 3 «ktoś» **(kupuje, sprzedaje) z rabatem** • *hand.* Ze zniżką, taniej: *W naszej hurtowni sprzedajemy ten towar z dużym rabatem.*
- 4 «komuś» **przysługuje rabat** • *hand.* Ktoś ma prawo do obniżki ceny zgodnie z zasadami ustalonymi przez sprzedającego: *Przysługuje mu rabat, bo to mój stały klient.*
- 5 «ktoś» **udziela rabatu** • *hand.* Daje zniżkę przy sprzedaży: *Rozumiem, że jeżeli kupię większą ilość, to udziel mi państwo rabatu.*

RABIN

- 1 «ktoś» **rabina zapytał, a baby posłuchał** • *przysł.* Jest głupi i nie słucha mądrych rad.
- 2 **raz rabin radził, drugi raz nakrzyczał** • *przysł.* Nie należy się radzić w tej samej sprawie po kilka razy.

RABUNEK

- 1 «ktoś» **dopuszcza się rabunku** • *oficj.* Kradnie, zazwyczaj używając przemocy: *Dopuszcili się rabunku na właścicielce sklepiku i ponieśli zasłużoną karę.*
- 2 **rabunek na «kims»** • Okradanie kogoś, zazwyczaj siłą: *Dokonał rabunku na starej kobiecie; tego nikt im nie daruje.*
- 3 **rabunek w biały dzień** • Wykorzystywanie uprawnień w sposób pozycji do osiągnięcia zysków: *Ceny, jakie mają w sklepach w naszym mieście, to rabunek w biały dzień.* • Grabież jawną, bezczelna: *Na oczach tłumu w biały dzień dokonali rabunku i nikt nawet palcem nie kiwnął, a policja szuka ich do tej pory.*

RACA

- 1 «ktoś» **błysnął jak raca** • *przest.* Zrobił coś błyskotliwie, efektownie, ale tylko raz: *Aktor błysnął jak raca talentem komediowym, ale teraz już o nim nie słychać.*
- 2 «coś» **«dzieje się» jak raca** • *przest.* Z hukiem, błyskiem, gwałtownie, nagle, efektownie: *Nagle wisząca nad naszymi głowami żarówka pękła jak raca.*
- 3 «ktoś» **(puszcza, wypuszcza) racę** • Strzela nabojem świetnym, odpala sztuczny ogień: *W sylwestra chłopcy zabawiali się puszczeniem rac.*

RACHOWAĆ

- 1 **kto umie rachować, [ten] nie musi pracować** • *przysł.* Człowiek myślący, który umie obracać pieniędzmi, nie musi ciężko pracować fizycznie.
- 2 «ktoś» **rachuje do «iluś»** • Umie liczyć do jakiejś liczby: *Dziecko umiało rachować do dziesięciu.*
- 3 «ktoś» **rachuje na «ileś»** • *przest.* Ocenia liczebność: *Jego majątek rachuję na kilka milionów.* • *przest.* Liczy, że się ileś dostanie: *Rachowałem na tysiąc, a dostałem pięćset.* • *przest.* Liczy grupami, przyjmując jakąś wielkość za jednostkę: *Rachowałem na tuziny, a lepiej było liczyć dziesiątkami.*
- 4 «ktoś» **rachuje na «kogoś, coś»** • *przest., książk.* Polega na kimś, czymś; wiąże z kimś, czymś nadzieje; liczy na kogoś, coś: *Był w trudnej sytuacji, więc rachował na pomoc przyjaciół.*
- 5 «ktoś» **rachuje się z «czymś»** • *przest.* Nie lekceważy czegoś, jakiegoś faktu, jakiejś rzeczy: *Trzeba się rachować z tym, że za rok będzie nieurodzaj.*
- 6 «ktoś» **rachuje się z «kims»** • Karze kogoś, daje komuś reprimendę, nauczkę: *Ojciec się z nim porachuje za tę krzywdę, którą ci wyrządził.* • *przest.* Rozlicza się z kimś finansowo: *Ile ta wycieczka kosztowała, będę wiedział dopiero wtedy, kiedy porachuję się z uczestnikami.* • *przest.* Liczy się z kimś, bierze kogoś pod uwagę, nie lekceważy: *Muszę się z tymi ludźmi rachować, bo od nich zależy, czy dostaniemy licencję na przyszły rok.*
- 7 «ktoś» **rachuje się z sobą** • (co najmniej dwie osoby) Rachują się z sobą; rozstrzygają konflikt przez konfrontację, zawz. siłą: *Długo się wzajemnie obwiniali, aż wreszcie tak się z sobą porachowali, że trzeba było wyzwać pogotowie.* • *przest.* (co najmniej dwie osoby) Rachują się z sobą; rozliczają się wzajemnie; ustalają, kto jest komu coś winien, komu coś się od innego uczestnika rozliczeń się należy, jaki jest ich (wspólnie i każdego z osobna) stosunek do

ekonomii grupy itp.: *Po roku współpracy rachowali się z sobą na podstawie dokumentacji.*

RACHUBA

- 1 «ktoś» **bierze «kogoś, coś» w rachubę** • Bierze pod uwagę; uwzględnia; przewiduje, że ktoś lub coś odegra rolę w jakiejś sprawie: *Nie brałem w rachubę, że przyjadą goście i zabrakło mi chleba.*
- 2 **(chytre, przebiegłe) rachuby** • *książk.* Podstępne plany, knowania: *Przebiegłe rachuby wuja mogły doprowadzić ordynata do bankructwa, bo ten na gospodarce znalazł się słabo.*
- 3 «ktoś» **(krzyżuje, przekreśla) «czyjeś» rachuby** • *przest.* Uniemożliwia realizację czyichś planów: *Nagły przyjazd ciotki przekreślił ich rachuby na romantyczny weekend we dwoje.* *Niespodziewana zwyżka dolara przekreśliła jego rachuby na szybki zysk.*
- 4 «ktoś» **ma [w «czymś»] swoje rachuby** • *przest.* Oczekuje, że coś się wydarzy w przewidywany sposób: *Miałem w tej sprawie swoje rachuby, ale niestety zawiodły.*
- 5 «ktoś» **myli się w [swoich] rachubach** • *przest.* Mylnie przewiduje, planuje: *Muszę ze wstydem przyznać, że pomyliłem się w rachubach.*
- 6 «ktoś, coś» **nie wchodzi w rachubę** • Ktoś, coś nie może być uwzględniany, uwzględniane; brany, brane pod uwagę: *Mianowanie go na to stanowisko nie wchodzi w rachubę, dyrekcja ma lepszego kandydata.*
- 7 **[«czyjeś»] rachuby zawodzą** • Czyjeś zamierzenia, plany nie dochodzą do skutku: *Jego rachuby na szybki awans zawiodły, dyrekcja miała lepszego kandydata.*
- 8 «ktoś» **(traci, gubi) rachubę [«czegoś»]** • Traci orientację: *Przeglądałem Internet i straciłem rachubę czasu, nie wiedziałem, że to już noc.* • *przest.* Myli się w liczeniu: *Przestań mi stać nad głową, bo znowu zgubię rachubę.*
- 9 «ktoś, coś» **wchodzi w rachubę** • Ktoś, coś jest brany, brane pod uwagę, uwzględniany, uwzględniane: *W tej sytuacji wchodzi w rachubę szybka sprzedaż mieszkania. Ona nie wchodzi w rachubę, bo ma za niskie wykształcenie.*
- 10 «ktoś» **zawiodł się w rachubach** • *przest.* Błędnie przewidział: *Zawiodłem się w rachubach i tym razem nie dostałem premii.*
- 11 **zawodne rachuby** • *przest.* Przewidywanie oparte na niepewnych przesłankach: *Cafy czas liczy na pomoc brata, ale to są zawodne rachuby.*

RACHUNEK

- 1 **apteczarskie rachunki** • *przest.* Zbyt wysokie, wygórowane, niesprawiedliwe (ceny): *Za swoje usługi wystawia apteczarskie rachunki.* • *przest.*

- Dokładne rozliczenia: Nawet z własną siostrą prowadziła aptekarskie rachunki.
- 2 «**ktos**» «**robi coś**» **bez rachunku** • *ekon.* Nie uwidaczniając w dokumentacji handlowej: Sprzedalem mu wszystko bez rachunku, dlatego nie musiałem wpisywać tego przychodu do księgi. • *przest.* Nie licząc, nie oszczędzając: Wydawał, brał zupełnie bez rachunku, aż w końcu przyszła chwila, kiedy kasa okazała się pusta.
- 3 «**ktos**» **biegły w rachunkach** • *przest.* Osoba umiejąca sprawnie liczyć: Sam to policz, ja nie jestem biegły w rachunkach.
- 4 «**ktos**» (**bierze, kupuje**) [**«coś»**] **na rachunek** • *ekon.* Otrzymuje kupiony towar a. usługę wraz z dowodem zakupu na piśmie: Jak kupujesz benzynę, to na rachunek; dzięki temu będziemy mogli to zaliczyć do kosztów działania firmy. • *daw.* Kupuje na kredyt: Panie Fanciszku, już więcej nie może pan u nas brać na rachunek, chyba że pan spłaci ten dług.
- 5 «**ktos**» (**bierze, kupuje**) **na «czyjs» rachunek** • Kupuje na czyjs koszt, za czyjś pieniądze: Te trzy komputery kupiliśmy na twój rachunek, bo ty będziesz z nich korzystał.
- 6 «**ktos**» (**dopisuje, dolicza**) [**«coś»**] **do rachunku** • *iron.* Wystawia rachunek na kwotę wyższą niż należna: Sprytny kelner doliczył mi do rachunku dzisiejszą datę. • *ekon.* Uwzględnia w rachunku dodatkową pozycję: Proszę doliczyć do mojego rachunku zapłatę za obsługę konta oraz dzisiejsze wydatki. Zapomniałem dopisać do rachunku gazetę, bo nie zauważyłem, że pan ją wziął.
- 7 «**coś**» **idzie na rachunek** «**kogoś, czegoś**» • Obciąża kogoś jako sprawcę: Ma kiepskich pracowników, ale i tak wszystkie błędy idą na jego rachunek. • Zostaje zaliczone jako czyjś wydatek: Spowodowałeś wypadek i naprawa samochodu pójdzie na twój rachunek. • Zostaje wypożyczone na czyjś konto bankowe: Nie musi pan brać gotówki, to może pójść na pana rachunek, ale proszę podać numer konta.
- 8 «**ktos**» (**kończy, zamyka**) **rachunki** • *ekon.* Dokonuje ostatecznego rozliczenia: Na szczęście zdążyłem zamknąć z nim rachunki, zanim ostatecznie zbankrutował.
- 9 «**ktos**» **ma** («**coś**»; «**ileś**»; «**ileś**» «**czegoś**») **na rachunku** • *ekon.* Ma na koncie bankowym pieniądze, sumę (ilość podaną liczbowo), ilość pieniędzy: Nie pamiętam, kiedy ostatni raz miałam aż tyle pieniędzy na rachunku. Mają milion na rachunku. Na rachunku masz tylko dwieście złotych.
- 10 «**ktos**» **ma otwarty rachunek** • *ekon.* Dysponuje kontem bankowym: Może pan już korzystać z karty płatniczej, bo rachunek ma pan otwarty.
- 11 «**ktos**» **ma rachunki w porządku** • *ekon.* Ma kompletną i uporządkowaną dokumentację handlową, finansową: Trzy razy kontrolowano jego dokumenty, ale wszystkie rachunki miał w porządku.
- 12 «**ktos**» **ma z «kims» rachunki** • Ma niezłatwione z kimś sprawy; ma zobowiązanie pieniężne: Nie możesz tak nagle wyjechać, przecież masz rachunki z wierzycielami. • Ma do kogoś pretensje: Myśli, że wszystko jest w porządku, ale ja mam z nim stare rachunki.
- 13 «**ktos**» «**robi coś**» **na «czyjs» rachunek** • Pracuje dla kogoś: Różne rzeczy robię na rachunek firmy, rozliczam się z szefem, a nie bezpośrednio z klientami. • Robi coś, co będzie przypisane komuś innemu: Dotąd pisałem felietony na jego rachunek, ale teraz będę podpisywał się swoim nazwiskiem.
- 14 «**ktos**» «**robi coś**» **na rachunek «czegoś»** • Wykonuje część jakiejś całości z wyprzedzeniem: Na rachunek miesięcznej produkcji już dzisiaj wysłałem trzy bluzki.
- 15 «**ktos**» «**robi coś**» **na (swój, własny) rachunek** • Samodzielnie prowadzi własne przedsiębiorstwo; pracuje w domu, jest dla siebie pracodawcą: Od kiedy zrezygnował z etatu, zaczął pracować na własny rachunek. • Osobiście odpowiadając za coś: Możesz im powiedzieć całą prawdę, ale na własny rachunek; mnie w to nie mieszaj.
- 16 «**ktos**» **obciąża «czyjs» rachunek** [**«czyms»**] [**za «coś»**] • *ekon.* Obarcza kogoś odpowiedzialnością finansową: Administracja bloku sporą sumą obciążyła rachunek rodziców za szkody spowodowane przez ich dzieci. • *ekon.* Przypisuje komuś winy kogoś innego: Wszyscy kradli po trochu i znikł milion złotych, a firma za wszystkie straty dużą kwotą obciążyła rachunek magazyniera.
- 17 «**ktos**» **odrabia rachunki** • *szkol.* Odrabia lekcje z arytmetyki: Jeśli nie odrabisz rachunków, nie wypuszczę cię na podwórko.
- 18 «**ktos**» **otwiera rachunek [w banku]** • *ekon.* Zakłada konto w banku; dokonuje pierwszej wpłaty na konto bankowe: Po raz pierwszy w życiu chciałabym jutro otworzyć rachunek w banku; czy dla bezpieczeństwa mógłbyś mi towarzyszyć?
- 19 «**ktos**» (**otwiera; zamyka**) «**czyjs**» **rachunek** • *ekon.* (bank) Tworzy; likwiduje czyjś konto: Bank zamknął nasz rachunek dewizowy, bo nie mieliśmy żadnych wpływów w obcych walutach.
- 20 «**ktos**» **płaci rachunek za («jakieś» czyni, grzechy, zbrodnie)** • *książk.* Poności karę za coś: Przyjdzie czas, że i ty będziesz musiał zapłacić rachunek za swoje grzechy.
- 21 «**ktos**» **płaci rachunki** • *ekon.* Stale płaci należności według przedstawionych rachunków; wydaje pieniądze na utrzymanie domu: W połowie miesiąca płacę rachunki za światło, gaz i telefon. Trzeba zapłacić wszystkie rachunki.
- 22 «**ktos**» (**płaci, reguluje**) **rachunek** • Uiszcza należność: Zawołałem kelnera, żeby uregulować rachunek.
- 23 «**ktos**» (**płaci, reguluje**) **za rachunek** • *błęd.; popraw.* Ktoś płaci, reguluje rachunek (za coś).
- 24 «**ktos**» **prosi [o] rachunek** • *ekon.* Prosi o wydanie rachunku na piśmie: Za te wszystkie towary prosiliby rachunek. • *ekon.* Prosi o obliczenie należności (niekoniecznie na piśmie): Po obiedzie poprosiliśmy kelnera o rachunek. Kelner, proszę o rachunek.
- 25 **prosty rachunek** • Coś, co jest łatwe do policzenia, przewidywania: Rachunek jest prosty: pociąg odjeżdża za godzinę, więc możemy spokojnie zjeść śniadanie.
- 26 «**ktos**» **prowadzi («komuś», «czyjeś») rachunki** • *ekon.* Wykonuje czynności księgowe związane z czyjąś działalnością finansową: Rachunki prowadziła mu dobra księgowka. Sam prowadził sobie rachunki.
- 27 «**ktos**» **przedstawia «komuś» rachunek** • *ekon.* Podaje komuś spis należności do zapłacenia: Teraz proponuję gościom dodatkowe porcje deseru, a wieczorem wystawię im za to rachunek; to nieuczciwie.
- 28 **przychodzi rachunek** • *pot.* Jest dostarczane rozliczenie należności na piśmie: Wczoraj przyszedł rachunek za gaz.
- 29 **rachunek (ekonomiczny, finansowy)** • *ekon.* Analiza wariantów działalności finansowej, zazw. planowanych: Rachunek ekonomiczny wskazuje na brak opłacalności tego typu produkcji.
- 30 **rachunek opiewa na («coś», «ileś»)** • *oficj.* Należność do zapłacenia wynosi tyle a tyle: Rachunek opiewa na sumę, której się nie spodziewałem, dlatego proszę o zweryfikowanie obliczeń.
- 31 **rachunek pamięciowy** • Liczenie bez użycia papieru, kalkulatora i innych narzędzi: U kandydatów do naszej szkoły sprawdzamy także umiętność rachunku pamięciowego.
- 32 **rachunek się zgadza** • *pot.* Potwierdziły się czyjeś przewidywania: Nie zaprzeczysz, że rachunek się zgadza; skończyłeś studia i natychmiast dostałeś propozycję pracy. • *pot.* Obliczenia są poprawne: Rachunek się zgadza, proszę pana; cena jest wyższa, bo doliczyliśmy koszty przesyłki.
- 33 **rachunek wynosi «ileś»** • Należność do zapłacenia wynosi tyle a tyle: Ciekawe, ile wyniesie rachunek za tak wystawną kolację.
- 34 **rachunek za «coś»** • *ekon.* Wykaz należności za towary a. usługi: Przyszedł rachunek za światło. • *żart.* Podsumowanie jakiegoś etapu czyjegoś życia: Wystawię ci rachunek za wikt i opierunek.
- 35 «**ktos**» **robi rachunki** • *pot.* Dokonuje obliczeń: Zrobiłem rachunki, z których wynika, że jesteś mi winien trzy tysiące. • *ucz.* Odrabia lekcje z arytmetyki: Kolega pomógł mi zrobić rachunki, bo nie miałem pojęcia o tych ulamkach.
- 36 **slony rachunek** • *pot.* Bardzo duża suma do zapłacenia: Nie sądziłem, że zapłacę tak slony rachunek za zwykły przegląd techniczny auta. • *pot.* Kara niewspółmiernie wysoka w stosunku do przewinienia: Ukradł tylko kawałek chleba, a zapłacił za to slony rachunek; skazano go na galery.
- 37 **stare (rachunki, porachunki)** • Zadawnione niesnaski, nieporozumienia: Nie kontaktuj się z tym łobuzem, bo mam z nim jeszcze stare rachunki i najpierw muszę się z nim ostro policzyć. • Niezłatwione sprawy: W poprzedniej pracy mam podobno jakieś stare rachunki, ale nie wiem, czy to oni mają mi coś dopłacić, czy też ja jestem im winien.
- 38 «**ktos**» **traci rachunek** • Myli się w liczbach, nie może się doliczyć; traci orientację: Jeśli chodzi o jego spóźnienia, to już dawno straciłam rachunek.
- 39 «**ktos**» **uznaje rachunek** • *ekon.* Wyraża zgodę na zapłacenie należności: Obawiam się, że szef nie uzna tego rachunku, bo wykonawca doliczył sobie za czynności, które nie były uzgodnione.